

وزارت کشاورزی
سازمان کشاورزی استان مازندران
پنجمین گردهمایی برنج کشور
۲۷ - ۲۵ - دیماه ۷۲

جمهوری اسلامی ایران

وزارت کشاورزی

سازمان کشاورزی استان مازندران

پنجمین گردهمایی برنج کشور

بسماری

عوامل موثر اقتصادی، اجتماعی در تولید

برنج کشور

تهیه و نگارش: علی کاردگر

کارشناس مسئول برنامه ریزی سازمان کشاورزی استان مازندران

دیماه ۱۳۷۴

رابطه بین انسان، گیاه و خاک و عوامل اثرگذار بر روابط میان آنها از جمله مسایل مهم اقتصادی، اجتماعی بخش کشاورزی هستند که به دلیل تخصصی بودن بخش بعنوان یک کلیت واحد کمتر مورد بحث قرار گرفته اند.

زمانی که اقتصاد کالایی تولید مطرح نبوده و جوامع تولیدکننده بصورت جوامعی بسته و خودکفای هستند انسان تولید کننده آن روز تحت تأثیر عوامل اجتماعی، فرهنگی و سنت تصمیم می‌گرفت که برای رفع نیاز خانواده تولید در طی سالیان متوالی به صورتی ثابت دوام و بقا بخشد. اما امروزه که جوامع روستایی از جوامع بسته گذشته بیرون آمده و از روابط متقابل گسترده اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با جوامع شهری و حتی برون مرزی برخوردار گردیده اند معمولاً عوامل اقتصادی است که برای انسان تصمیم میگیرد تا چه تولید کند و از هر کدام چه اندازه تولید کند تا ضمن دست یابی به بیشترین سود ممکن قدرت رقابت را نیز برای خانواده خود حفظ نماید. در رابطه با اقتصادی شدن تولید هست که میزان تولید شلتوک از ۴۰۰ هزار تن در سال ۱۳۴۰ به ۲۲۵۹ هزار تن در سال ۱۳۷۳ افزایش یافته است.

امروزه تولید آنچنان اقتصادی شده که با رسیاسی هم پیدا نموده و دستگاہهای

اجرایی همراه با کشاورز در تلاشند تا به بیشترین تولید ممکن دست یابند.

برای شناسایی مسایل و مشکلات اقتصادی، اجتماعی تولید پراچ ابتدا

روند تغییرات سطح زیرکشت، تولید عملکرد آن رادرتی سالهای متوالی

مورد بررسی قرار می دهیم.

سطح زیرکشت ::

سطح زیرکشت پراچ از ۴۵۹ هزار هکتار در سال ۶۰ به ۵۶۴ هزار هکتار در سال

۷۳ افزایش یافته ولی بر اساس نمودار پیوست از سال ۱۳۷۰ نسبت به بعد

تغییرات افزایشی یا کاهش سالهای قبل از روند متعادلی برخوردار گردیده

و تقریباً " ثابت مانده است.

در سال زراعی ۷۳-۱۳۷۲ فقط ۴/۶ درصد از سطح زیرکشت زراعت های

سالانه و ۱۰/۳ درصد از سطح زیرکشت زراعت های آبی کشور به کشت پراچ

اختصاص یافت. بنابراین با توجه به محدودیت سطح زیرکشت و موانعی که

در افزایش سطح آن وجود دارد و نیز افزایش سالانه جمعیت بنظر میرسد که برای

دست یابی به افزایش تولید عمدتاً " باید متکی به افزایش عملکرد در واحد سطح

باشیم.

تولید ::

هرچند که میزان تولید شلتوک از ۴۰۰ هزار تن در سال ۱۳۴۰ به ۲۲۵۹ هزار

تن در سال ۷۳ افزایش یافته ولی میزان تولید شلتوک از ۱۶۲۴ هزار تن در سال

۷۳-۱۳۲۲ افزایش یافته است. بنابراین افزایش تولیدما در طی ۱۴ سال گذشته

۶۳۵ هزار تن بوده که میانگین افزایش سالانه آن ۴۵ هزار تن بوده است و میزان

تولید از سال ۱۳۷۰ به بعد هم تقریباً " در حد ثابتی باقی

مانده است.

عملکرد:::

میزان عملکرد برنج از ۳۵۳۷ کیلوگرم در سال ۶۰-۱۳۵۹ به ۴۰۱۰ کیلوگرم

در سال ۷۳-۱۳۷۲ افزایش یافت بنابراین افزایش عملکرد در طی ۱۴ سال گذشته

برابر ۴۷۳ کیلوگرم بوده است. میانگین سالانه افزایش عملکرد در مدت یادشده

حدود ۳۴ کیلوگرم بوده است که از رشدی کمتر از یک درصد در سال بهره مندی

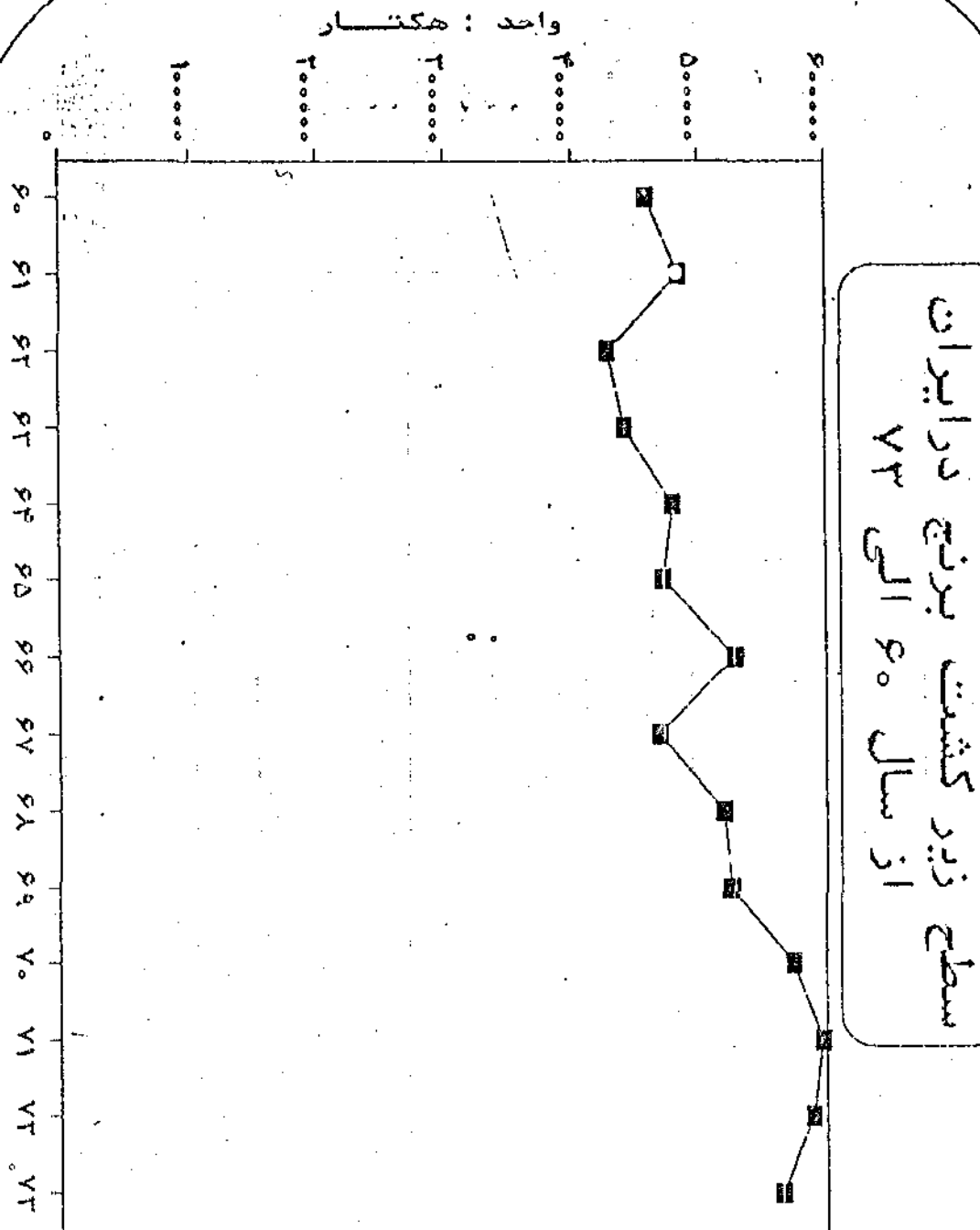
گردیده است.

وزارت کشاورزی
سازمان کشاورزی استان مازندران
پنجمین سرشماری برنج کشور
۲۷ - ۲۵ - دیماه ۷۳

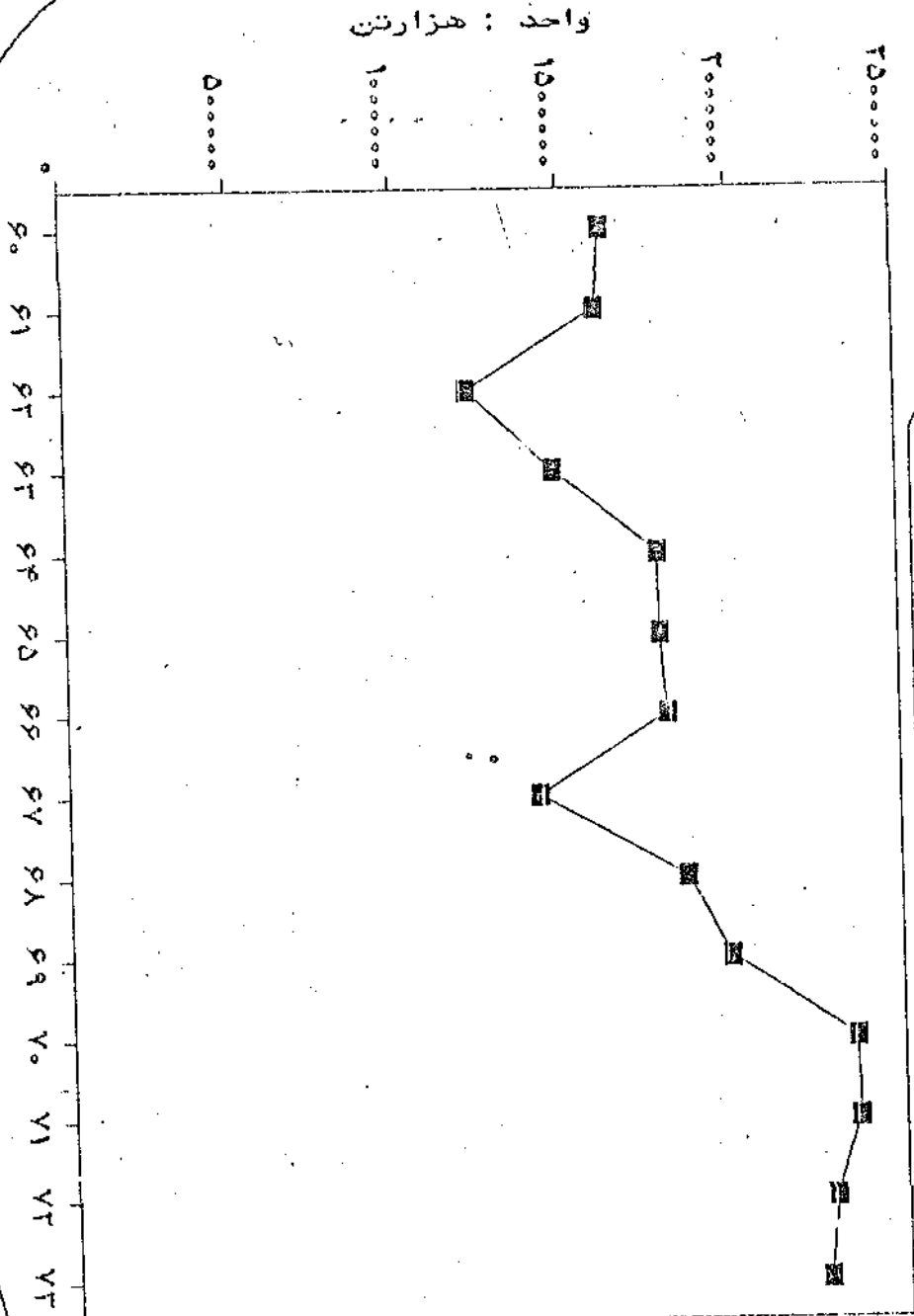
- تغییرات سطح، تولید، عملکرد برنج طی سالهای مختلف
واحد
هزار هکتار
هزار تن
کیلوگرم

سال زراعی	شرح	سطح	تولید	عملکرد
۱۳۴۰	-	-	۴۰۰	-
۱۳۵۰		۳۴۴	۸۷۷	۲۵۴۹
۵۹-۶۰		۴۵۹	۱۶۲۴	۳۵۲۷
۶۰-۶۱		۴۸۳	۱۶۰۵	۳۳۲۲
۶۱-۶۲		۲۳۰	۱۲۱۶	۲۸۳۱
۶۲-۶۳		۴۴۲	۱۴۷۴	۳۳۶۱
۶۳-۶۴		۴۷۹	۱۷۷۶	۳۷۱۱
۶۴-۶۵		۴۷۱۰	۱۷۸۴	۳۷۸۷
۶۵-۶۶		۵۲۷	۱۸۰۳	۳۴۲۲
۶۶-۶۷		۴۶۷	۱۴۱۹	۳۰۵۱
۶۷-۶۸		۵۱۹	۱۸۵۴	۳۵۷۲
۶۸-۶۹		۵۲۴	۱۹۸۱	۳۷۷۹
۶۹-۷۰		۵۷۳	۲۳۵۷	۴۱۱۲
۷۰-۷۱		۵۹۶	۲۳۰۱	۳۹۶۰
۷۱-۷۲		۵۸۸	۲۲۸۱	۳۸۷۶
۷۲-۷۳		۵۶۴	۲۲۵۹	۴۰۱۰

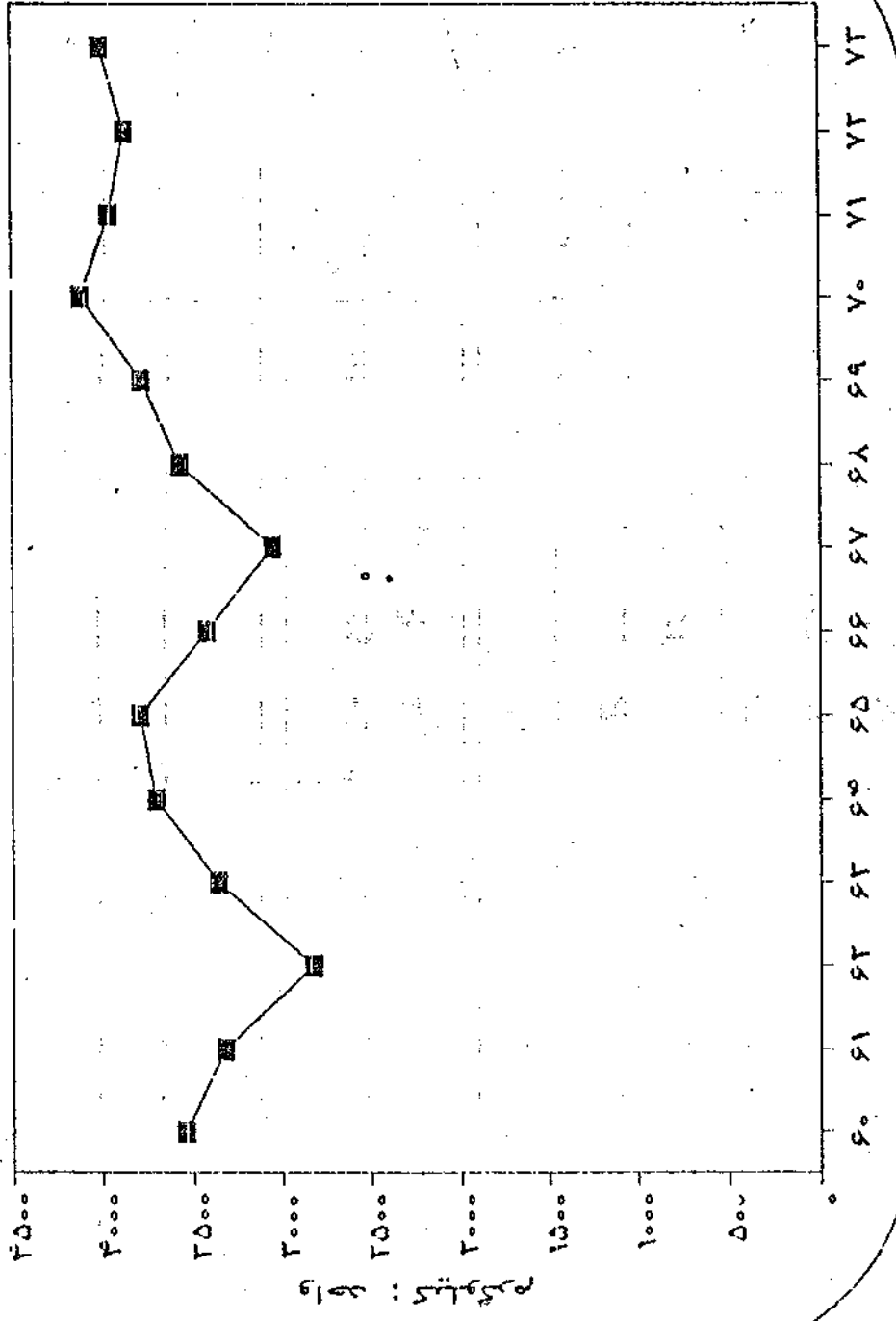
مأخذ: وزارت کشاورزی - معاونت طرح و برنامه - اداره کل
آمار و اطلاعات - بانک اطلاعات کشاورزی و بررسی آماری

تولید برنج در ایران
از سال ۶۰ الی ۷۳

عملکرد برنج در ایلات
 از سال ۶۰ الی ۷۳

مصرف سرانه برنج:

باتوجه به میزان تولید یادشده مصرف سرانه برنج را درکشوردربی

یکدهه گذشته موردبررسی قرارمیدهم.

براساس جدول پیوست میزان مصرف سرانه برنج درمناطق شهری درطبی

سالهای ۶۱ تا ۷۰ به میزان ۴ کیلوگرم افزایش یافته است ولی درمناطق روستایی

به جز سال ۶۶ که بیشترین میزان برنج کوپن توزیع گردیده پس از قطع کوپن از سال

۶۶ مصرف سرانه نیز با کاهش مواجه گردیده و به قبل از زمان اعلام کوپن رسیده است.

افزایش مصرف سرانه درمناطق شهری ناشی از توزیع برنجهای کوپنی،

تغییر الگوی مصرف، ایجاد انگیزه روانی برای خرید بیشتر و... میباشد. مصرف

برنج درمناطق شهری با افزایشهای سالانه از یکطرف و افزایش جمعیت شهرنشین

از طرف دیگر تشدید میگردد. بنابراین با افزایش مضاعف مصرف درمناطق

شهری مواجه هستیم.

در رابطه با مصرف سرانه مسئله مهمی که قابل بررسی است نوع برنجی است

که خانوار مصرف می کند براساس جداول پیوست بیشترین میزان مصرف برنج

خارجی درمناطق شهری است و همین جمعیت مناطق نیز بیشترین مصرف کنندگان

انواع برنجهای مرغوب هم هستند.

میزان افزایش مصرف سرانه در مناطق شهری و روستایی عمدتاً " با برنج‌های غیر مرغوب تأمین گردیده بنا بر این میتوان نتیجه گرفت که ذائقه‌های مصرف کنندگان به دلایل مختلف در حال تغییر از مصرف برنج‌های مرغوب به برنج‌های غیر مرغوب میباشند.

مصرف سرانه پرنج در ایران به تفکیک
 مناطق شهری و روستایی طی سالهای مختلف واحد: کیلوگرم

سال	مصرف شهری	مصرف روستایی
۱۳۶۱	۲۸	۳۹
۱۳۶۲	۳۱	۳۵
۱۳۶۳	۳۸	۳۲
۱۳۶۴	۳۸	۳۲
۱۳۶۵	۳۴	۳۵
۱۳۶۶	۳۸	۴۸
۱۳۶۷	۳۴	۳۱
۱۳۶۸	۳۲	۲۸
۱۳۶۹	۳۶	۳۸
۱۳۷۰	۴۲	۳۸

مأخذ: وزارت کشاورزی - معاونت طرح و برنامه - بررسی

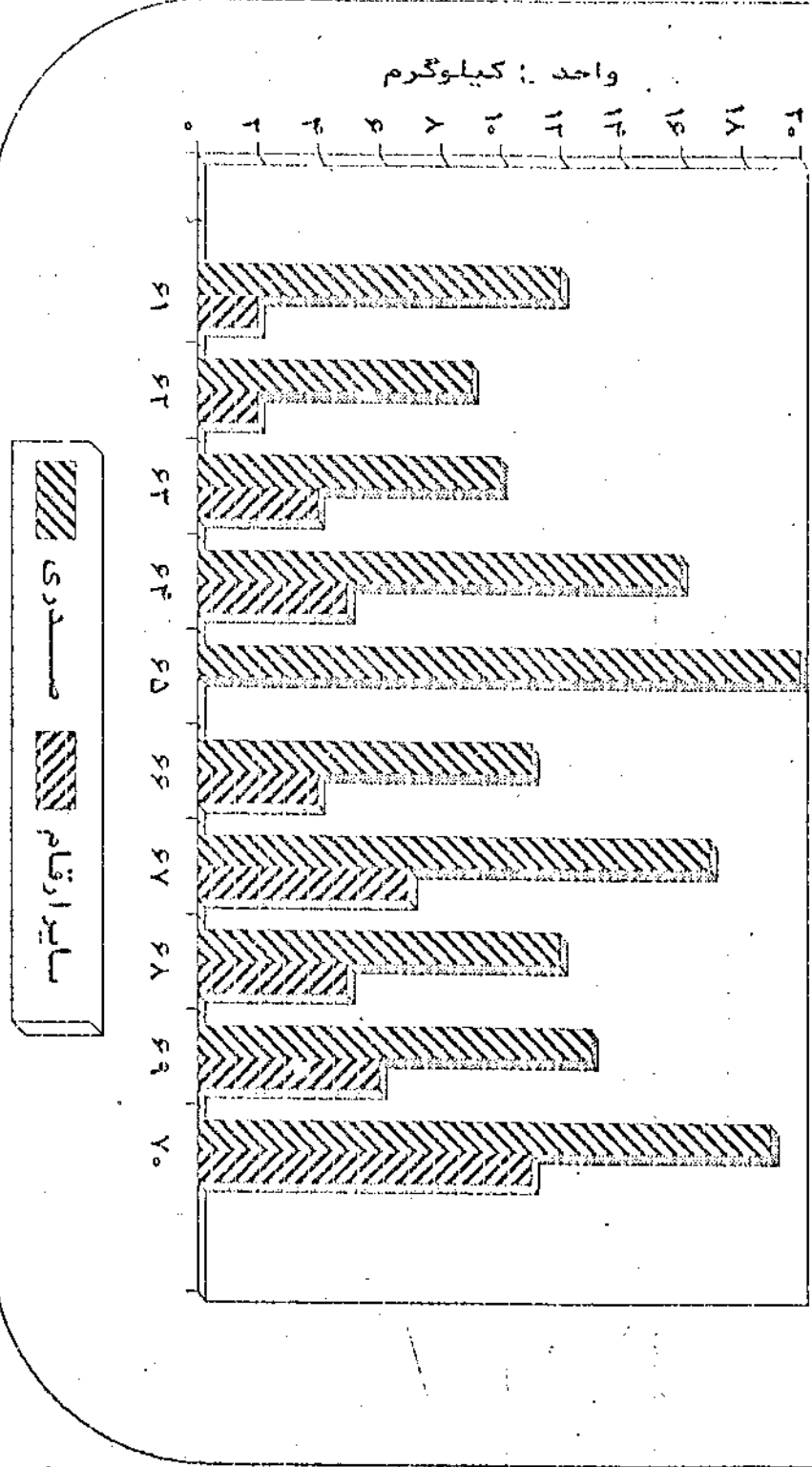
آمار پرنج

مصرف سرانه برنج مناطق روستایی و شهری کشور در طی سالهای ۶۱ تا ۷۰
 به تفکیک رقمهای داخلی و وارداتی

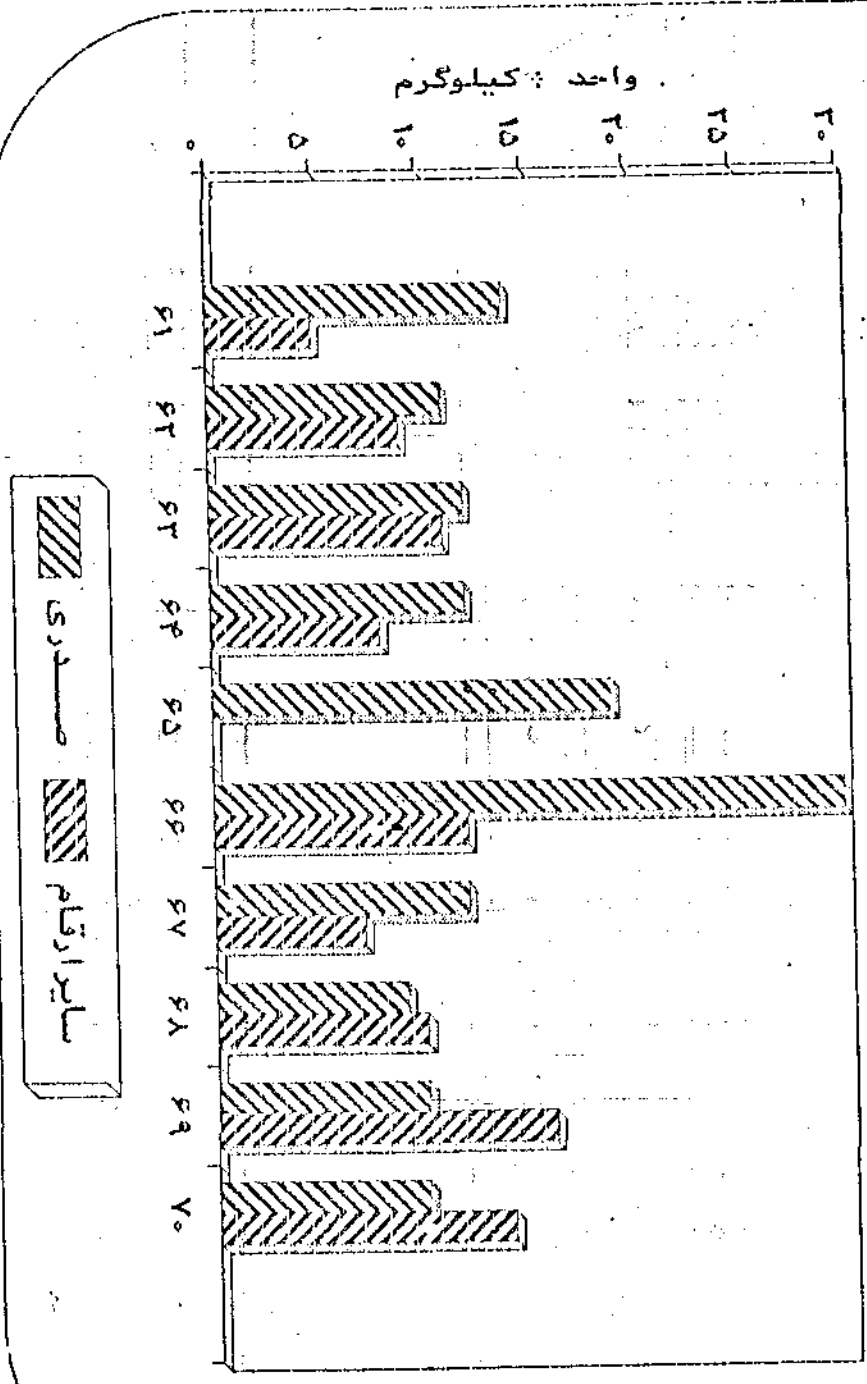
سال	شهری					روستایی				
	مصرف سرانه	نوع خارجی	نوع داخلی	میزان برنج	میزان سرانه	مصرف سرانه	نوع خارجی	نوع داخلی	میزان برنج	میزان سرانه
۶۱	۱۲	۲	۱۴	۱۴	۲۸	۱۰	۱۹	۵	۱۹	۲۹
۶۲	۹	۲	۱۱	۲۰	۳۱	۱۵	۲۰	۹	۲۰	۳۵
۶۳	۱۰	۴	۱۴	۲۴	۳۸	۹	۲۳	۱۱	۲۳	۳۲
۶۴	۱۶	۵	۲۱	۱۷	۳۸	۱۲	۲۰	۸	۲۰	۳۲
۶۵	۲۰	-	۲۰	۱۴	۳۴	۱۶	۱۹	-	۱۹	۳۵
۶۶	۱۱	۴	۱۵	۲۳	۳۸	۶	۴۲	۱۲	۳۰	۴۸
۶۷	۱۷	۷	۲۴	۱۰	۳۴	۱۲	۱۹	۷	۱۲	۳۱
۶۸	۵	۵	۱۷	۱۵	۳۲	۹	۱۹	۱۰	۹	۲۸
۶۹	۱۳	۶	۱۹	۱۹	۳۸	۱۲	۲۶	۱۶	۱۰	۳۸
۷۰	۱۹	۱۱	۳۰	۱۲	۴۲	۱۴	۲۴	۱۴	۱۰	۳۸

مأخذ: وزارت کشاورزی - معاونت طرح و برنامه - بررسی آماری برنج ۴۴ و ۴۶

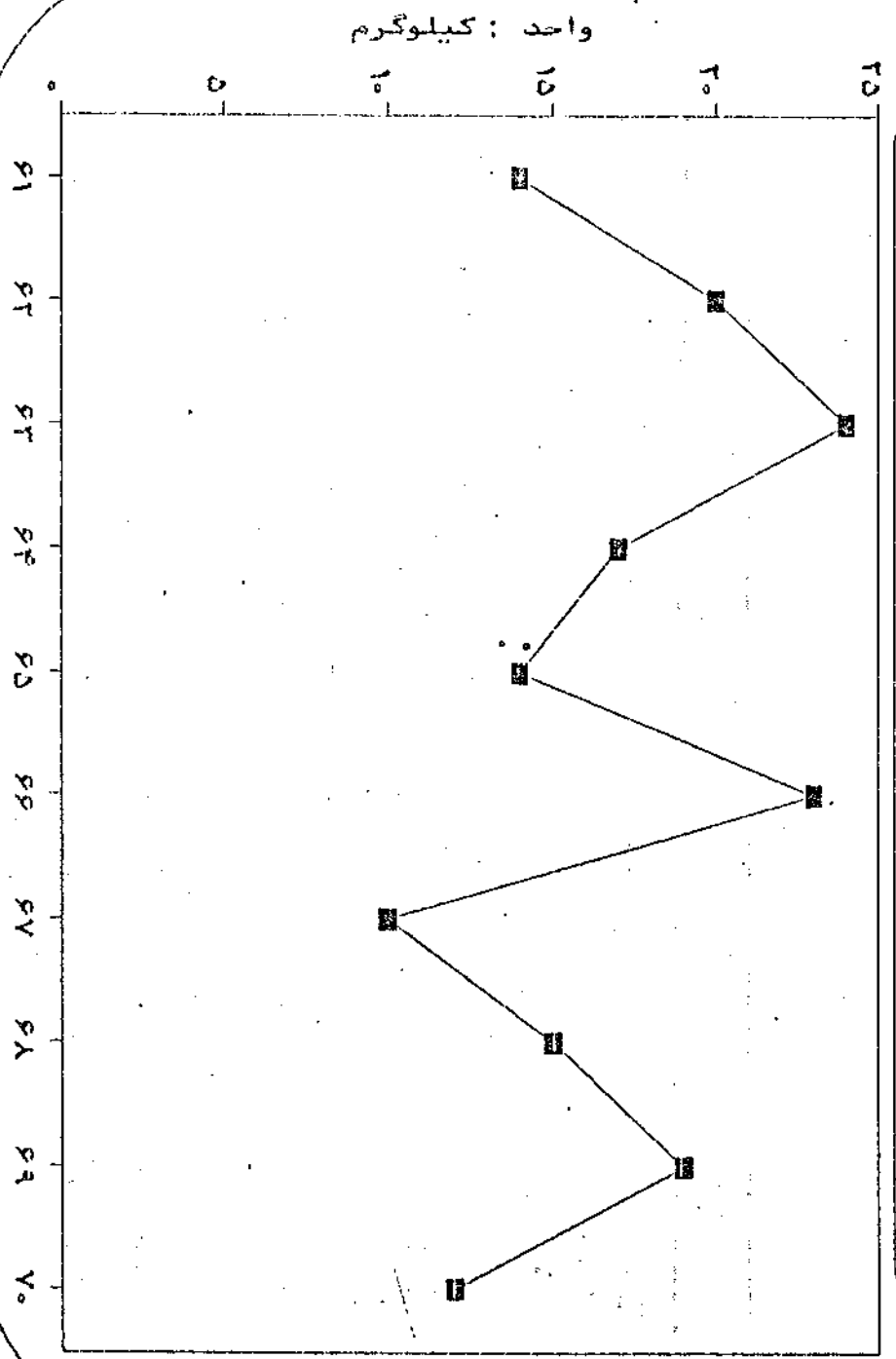
مقایسه مصرف آب انواع پرنج و سایر ارقام پرنج
 در مناطق شهری طی ۱۰ سال ۷۰

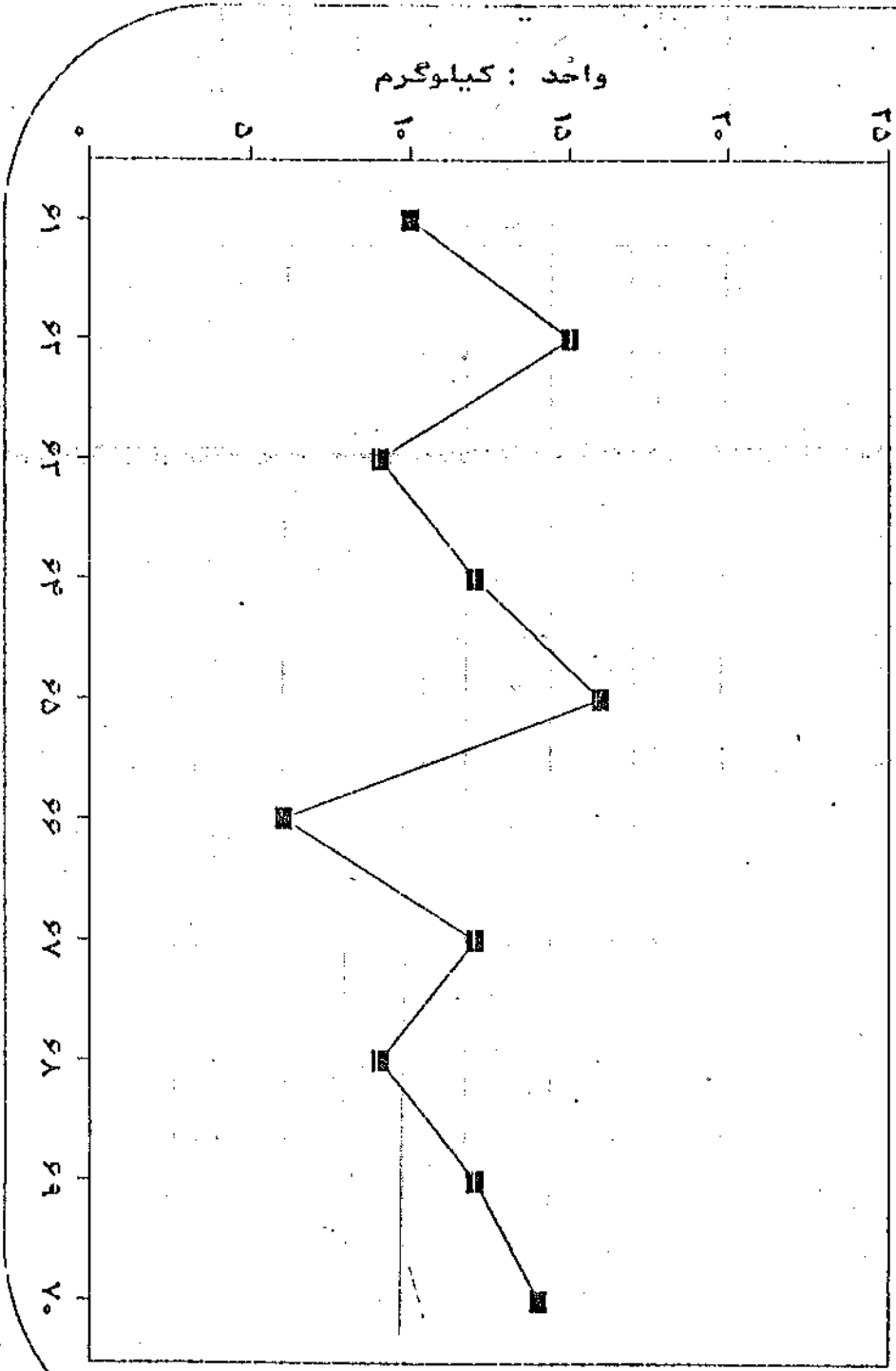
مقایسه مصرف آب انواع برنج و سایر ارقام برنج
در مناطق روستایی طی اعنا ۷۰

میزان مصرف سرانه یرنج خارجی در مناطق
شهری طی سالهای ۶۱ تا ۷۰

میزان مصرف سرانه برنج خارجی در مناطق
روستایی طی سالهای ۷۰ تا ۷۰

روستایی

واردات برنج ::

بد دلایل افزایش مصرف سرانه در طی سالهای اخیر و افزایش جمعیت
و محدودیتهای منابع برای افزایش تولید و ... میزان واردات برنج از ۵۸۶ هزار تن
در سال ۱۳۶۰ به ۹۴۳ هزار تن در سال ۱۳۷۱ افزایش یافته و از رشد سالانه ای معادل
۴/۴ درصد برخوردار گردیده که بیش از میزان رشد افزایش سالانه تولید برنجهای
داخلی (رشدی کمتر از ۳ درصد) در طی مدت یاد شده میباشد.
در سال ۱۳۶۷ که زمان پذیرش قطعنامه جنگ تحمیلی است کمترین میزان واردات
را داشته ایم.

موضوع قابل توجه آنکه علیرغم افزایش واردات ارزش واردات در طی
مدت یاد شده افزایش قابل ملاحظه ای نداشته و نشان از کاهش قیمت برنج در
بازارهای جهانی در مدت یاد شده است.

وزارت کشاورزی
سازمان کشاورزی استان مازندران
پنجمین گردهمایی برنج کشور
۲۷ - ۲۵ - ۲۲ دیماه ۷۲

واردات انواع برنج و ارزش آنها از سال ۶۰ تا ۷۱ واحد میلیون ریال

سال	مقدار واردات انواع برنج	ارزش واردات
۱۳۶۰	۵۸۶۵۵۶	۲۶۵۹۰
۶۱	۴۳۱۹۸۸	۱۵۴۴۰
۶۲	۶۳۱۷۰۹	۲۳۲۱۰
۶۳	۵۸۷۲۸۲	۲۱۲۶۰
۶۴	۵۳۸۷۱۲	۱۴۹۹۰
۶۵	۴۹۲۴۷۹	۹۹۹۰
۶۶	۸۰۷۴۴۲	۱۶۰۰۰
۶۷	۲۳۸۲۸۷	۱۱۱۴۰
۶۸	۸۸۱۵۰۰	۳۱۶۲۰
۶۹	۷۹۲۷۰۰	۲۰۰۹۰
۷۰	۵۵۹۷۱۰	۱۶۰۸۰
۷۱	۹۴۳۸۴۰	۲۷۷۴۰

ماخذ: بانک اطلاعات کشاورزی ص ۷۴ و ۷۵

افزاع برنج شامل: برنج پوست کنده و لسی با پوست داخلی، برنج نیمه سفید کرده حتی همبندی
بایرانی، فرود برنج و آرد برنج و ...

باتوجه به مجموعه مسایلی که در رابطه با سطح، تولید، عملکرد، مصرف

سرانه و واردات برنج عنوان گردید در ادامه عوامل مؤثر اقتصادی، اجتماعی

و اکه بر تولید برنج اثر جدی دارند مورد بررسی قرار میگیرند.

- مساحت بهره‌برداریها و پراکندگی آنها ::

بر اساس مطالعات میدانی که در سال زراعی ۷۰-۶۹ از سوی اداره کل آمار و اطلاعات

وزارت کشاورزی بعمل آمده میانگین مساحت بهره‌برداریهای بهره‌برداران برنج کار

کشور معادل ۱/۶۸ هکتار است که در ۶/۱۰۰ قطعه پراکنده است و متوسط وسعت بهره‌برداری

۷۵/۵۲ درصد از شالیکاران کشور نیز ۰/۷ هکتار است که در ۵/۱۰۰ قطعه پراکنده است

و میانگین مساحت قطعات آنها هم ۰/۴۶ هکتار است.

با استفاده از دست آوردهای مطالعات بعمل آمده یاد شده میتوان نتیجه گرفت

که ۱۳/۸۷ درصد از بهره‌برداران برنج کار کشور حدود یک هکتار شالیکاری در اختیار دارند که

متأسفانه این مساحت اندک در مناطق بسیار مساعد کشور (مازندران - گیلان - خوزستان

فارس...) قرار دارند.

میانگین مساحت برنج کاری کشور از ۰/۴۶ هکتار تا ۵۰ هکتار در نوسان است که

میانگین مساحت قطعات برای کل کشور ۱/۰۱ هکتار است.

تعداد بهره‌برداران شالیکار کشور حدود ۳۵۰۰۰۰ نفر است که اراضی شالیکاری

آنها در ۵۶۰۰۰۰ قطعه پراکنده است.

انتقال دانش به چنین بهره‌برداران انبوهی با سرمایه‌گذاریهایی سنگین

همراه است ضمناً چنین مساحت اندکی هرگونه قدرت ریسک کردن را از کشاورزان

برای پذیرش نوآوری به حداقل میرسانند. بنابراین اجرای هرگونه کارهای تحقیقاتی
آموزشی و اجرایی با مشکلات اجتماعی بسیار زیادی روبرو خواهد بود.

وزارت کشاورزی
سازمان کشاورزی استان مازندران
پنجمین گردهمایی پرنج کشور
۲۷ - ۲۵ - دیماه ۷۳

پراکنندگی قطعات زیرکشت در طبقات بهره برداری

مساحت قطعات زیرکشت	میانگین تعداد قطعات هر بهره بردار	تعداد قطعات بهره بردار	کل مساحت قطعات بهره برداری	درصد	تعداد بهره برداری	شرح قطعات بهره برداری
۰/۴۶	۱/۵	۱۶۲۹۹	۷۵۲۳	۷۵/۵۲	۱۰۷۹۸	کمتر از ۲ هکتار
۱/۳۲	۲/۰۲	۴۷۴۵	۶۲۷۳	۱۶/۳۹	۲۳۴۴	۲ تا کمتر از پنج هکتار
۲/۵۱	۲/۳۴	۲۱۳۹	۵۳۵۹	۶/۳۸	۹۱۲	پنج تا کمتر از ده هکتار
۶/۵۹	۲/۴۴	۵۵۳	۳۶۴۴	۱/۵۸	۲۲۶	ده تا کمتر از پنجاه هکتار
۳۷/۷۵	۱/۵۶	۲۸	۱۰۵۷	۰/۱۳	۱۸	پنجاه تا کمتر از یکصد هکتار
۵۰	۳	۳	۱۵۰	-	۱	یکصد هکتار و بیشتر
۱/۰۱	۱/۶۶	۲۳۷۶۷	۲۴۰۰۶	۱۰۰	۱۴۲۹۹	جمع

مأخذ:

وزارت کشاورزی معاونت طرح و برنامه - اداره کل آمار و اطلاعات نشریه

بررسی وضعیت پراکنندگی قطعات زیرکشت پرنج

وزارت کشاورزی
 سازمان کشاورزی استان مازندران
 پنجمین گردهمایی برنج کشور
 ۲۷ - ۲۵ - دیماه ۷۲

سطوح زیرکشت برنج کشور به تفکیک قطعات بر هر طبقه سال زراعی ۷۱-۱۳۷۰
 واحد: هکتار

متوسط وسعت بهره‌برداری	بهره‌بردی جمع قطعات	تعداد بهره‌برداران				مساحت قطعات	تعداد بهره‌بردی	طبقات بهره‌بردی
		چهار قطعه‌ای	سه قطعه	دو قطعه‌ای	یک قطعه‌ای			
۰/۷	۱۰۷۹۸	۵۴۱	۶۵۰	۱۷۷۰	۷۸۳۷	۷۵۲۳	۱۰۷۹۸	کمتر از ۲ هکتار
۲/۶۸	۲۳۴۴	۴۴۲	۲۷۷	۶۸۰	۱۱۴۵	۶۲۷۳	۲۳۴۴	۲ ۵
۵/۸۸	۹۱۲	۱۵۳	۱۰۵	۲۶۲	۳۹۲	۵۳۵۹	۹۱۲	۵ ۱۰
۱۶/۱۲	۲۲۶	۳۶	۴۷	۴۵	۹۸	۳۶۴۴	۲۲۶	۱۰ ۵۰
۵۸/۷۲	۱۸	۲	۱	۲	۱۳	۱۰۵۷	۱۸	۵۰ ۱۰۰
۱۵۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱۵۰	۱	۱۰۰ هکتار و بیشتر
۱/۶۸	۱۴۲۹۹	۹۷۴	۱۰۸۱	۲۷۵۹	۹۴۸۵	۲۴۰۰۶	۱۴۲۹۹	جمع

مأخذ: وزارت کشاورزی معاونت طرح و برنامه اداره کل آمار و اطلاعات کتاب

بررسی وضعیت پراکندگی قطعات زیرکشت برنج

تجهیز، نوسازی و یکپارچه سازی اراضی در اراضی شالیکاری:

از موضوعات دیگری که مورد بحث قرار میگیرد تجهیز، نوسازی و یکپارچه سازی در اراضی شالیزاری که بعنوان یکی از راه حل‌های مناسب و موثر در جهت کاهش قطعات و پراکندگی اراضی پیشنهاد می‌گردد.

بر اساس مطالعات میدانی که در مازندران بعمل آمده و اراضی یکپارچه و تجهیز و نوسازی شده با اراضی سنتی مورد مقایسه قرار گرفته نتایج زیر در شرایط مساوی کشت و کار بدست آمده که بعنوان شاخصهای مؤثر می‌توانند مورد توجه قرار گیرند.

- در اراضی یکپارچه عملکرد در هکتار حداقل ۴۰۰ کیلوگرم بیشتر از اراضی سنتی است.

- در اراضی یکپارچه اندازه بهینه برای حداقل هزینه ۱/۵۳ هکتار است ولی اندازه بهینه

برای حداقل هزینه تولید در واحد سطح در اراضی سنتی ۱/۹۷ هکتار است.

- در اراضی یکپارچه و تجهیز و نوسازی شده در سطح ۱/۳۹ هکتار به حداقل هزینه برای

یک کیلوگرم محصول دست می‌یابیم ولی در اراضی سنتی حداقل هزینه برای یک

کیلوگرم محصول ۱/۹ هکتار است.

- بر اساس قیمت سال ۱۳۷۳ هزینه تولید در اراضی تجهیز و نوسازی و یکپارچه شده

در هر هکتار حداقل ۹۸۸۴۰ ریال نسبت به اراضی سنتی کمتر است.

وزارت کشاورزی
سازمان کشاورزی استان مازندران
پنجمین گردهمایی برنامه کشور
۲۷ - ۲۵ - دیماه ۷۲

سطوح زیرکشت برنج کشور به تفکیک قطعات در هر طبقه سال زراعی ۷۱-۱۳۷۰
واحد: هکتار

متوسط وسعت بهره‌برداری	بهره‌بردی جمع قطعات	تعداد بهره برداران				مساحت قطعات	تعداد بهره‌بردی	طبقات بهره‌بردار
		چهار قطعه‌ای	سه قطعه	دو قطعه‌ای	یک قطعه‌ای			
۰/۷	۱۰۷۹۸	۵۴۱	۶۵۰	۱۷۷۰	۷۸۳۷	۷۵۲۳	۱۰۷۹۸	کمتر از ۲ هکتار
۲/۶۸	۲۳۴۴	۲۴۲	۲۷۷	۶۸۰	۱۱۴۵	۶۲۷۳	۲۳۴۴	۲ ۵
۵/۸۸	۹۱۲	۱۵۳	۱۰۵	۲۶۲	۳۹۲	۵۳۵۹	۹۱۲	۵ ۱۰
۱۶/۱۲	۲۲۶	۳۶	۴۷	۴۵	۹۸	۳۶۴۴	۲۲۶	۱۰ ۵۰
۵۸/۷۲	۱۸	۱۲	۱	۲	۱۳	۱۰۵۷	۱۸	۵۰ ۱۰۰
۱۵۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱۵۰	۱	۱۰۰ هکتار و بیشتر
۱/۶۸	۱۴۲۹۹	۹۷۴	۱۰۸۱	۲۷۵۹	۹۴۸۵	۲۴۰۰۶	۱۴۲۹۹	جمع

مأخذ: وزارت کشاورزی معاونت طرح و برنامه اداره کل آمار و اطلاعات کتاب

بررسی وضعیت پراکندگی قطعات زیرکشت برنج

مکانیزاسیون ::

بکارگیری مکانیزاسیون مناسب هر منطقه میتواند در کاهش صعوبت کاری

و کاهش هزینه تولید و افزایش درآمد کشاورزی به عنوان یکی از عوامل مثبت مورد

بررسی قرار گیرد.

برای ارزیابی نقش مکانیزاسیون در کشت و کار برنج ابتدا شرایط موجود

را مورد بررسی قرار می دهیم . این مطالعه در استانهای گیلان - مازندران

گرگان و گنبد بر اساس لرح هزینه تولید بعمل آمده است .

بر اساس جدول یاد شده در عملیات آماده سازی و خرمن کوبی ماشین نقش

عمده ای از عملیات را بر عهده دارد . عبارتی کشاورز شالیکار عملیاتی را که قبلاً

دام کار انجام می داده به ماشین واگذار نموده و درواگذاری جای خود به ماشین

هنوز وارد عمل نشده که این می تواند ناشی از مجموعه دلایلی از جمله : محدودیت های

اندازه قطعات برای بکارگیری ماشین ، پراکندگی قطعات ، سنتی بودن کشت و

کار و تعلق روانی کشاورز به ایجاد رابطه مستقیم با گیاه و ... یا سایر مسایل اقتصادی

و اجتماعی باشند .

مطالعات میدانی که برای استفاده از ماشین نشاء کار و درو گرد مازندران

بعمل آمده و در روش سنتی و ماشینی مورد مقایسه قرار گرفته نتایج زیر بدست

آمده است :

نشاء کاری :::

در صورت استفاده از ماشین کار با سیستم گلخانه ای خزانه با سود ۱۲% بانکی در هر هکتار ۲۷۶۰ ریال کاهش هزینه نسبت به روش سنتی خواهیم داشت و با سود ۱۸% ، ۴۰۰۲۰ ریال کاهش هزینه .

درو :::

در مرحله درواگر چنانچه تیلر را صرفاً " به منظور نیروی محرکه دروگر منظور و هیچ استفاده دیگری از آن بعمل نیاید برداشت با دروگر در هر هکتار ۲۹۳۸۰ ریال کاهش هزینه در مقایسه با روش سنتی خواهیم داشت (با سود ۱۸% درصد برای خرید دروگر و تیلر)

شرایط پکارگیری دروگر :::

بر اساس مطالعاتی که بعمل آمده حداقل سطحی که داشتن دستگاه دروگر را با صرفه اقتصادی می سازد ۶/۸ هکتار است با توجه به میانگین سطح زیرکشت بهره برداران که ۱/۶۸ هکتار است بنا بر این حداقل ۴ نفر شالیکار برای خرید آن باید شراکت نمایند . و با در قالب شکل های مکانیزاسیون عمل نمایند در غیر این صورت خرید دروگر به صرفه اقتصادی نخواهد بود .

موضوع دیگری که قابل ملاحظه است آنکه ارقام اصلاح شده دانه بلند پر محصول مناسب ترین رقم برای ورود ماشین برای درواست که در مراحل آزمایشی

و ابتدایی نخستین عملیات بر روی آن بعمل آمده است. (۹/۳ درصد از درویشا ماشین انجام شده که همگی در مرحله سطوح در ارقام دانه بلند پرمحصول بوده است) و این به سبب توجهی است که کارگزاران دولتی برای ارقام پرمحصول نشان می دهند و یا ...

بنابراین هنوز هم کشاورز شالیکار سهم عمده ای از عملیات کاشت، داشت و برداشت را برعهده دارد بطوریکه میانگین نفر روز کار مصرف شده برای یک هکتار از اراضی شالیکاری حدود یکصد نفر روز کار است که بیشترین زمان مصرف شده را نشاء کاری، وجین، آبیاری مزارع و مدیریت آب پس از کاشت و دروبه خود اختصاص می دهند. مراحلی که میتوان با جایگزینی ماشین بویژه در نشاء و درو و یا تجهیز و نوسازی و یکپارچه سازی از میزان نفر روز کار آن کاست.

درصد استفاده از ماشین در عملیات زراعی شالی در سال زراعی ۷۲-۷۳ واحد: درصد

عملیات	شخم	دیسک	ماله کشی	نشاء کاری	کود پاشی	سم پاشی	ترو	خرمن کوبی
دانه بلند مرغوب	۹۰/۸	۵۷/۵	۴۱/۶	-	-	۲/۷	-	۵۴/۴
دانه بلند پیر محصول	۸۷/۶	۵۴	۳۳/۷	-	-	۰/۴	۹/۳	۵۶/۱
دانه متوسط مرغوب	۹۴/۲	۷/۱	۳۰/۲	-	-	-	-	۸۶/۴
دانه کوتاه	۹۳/۴	۲۸/۸	۲۷/۸	-	-	۰/۴	-	۲۲

ماخذ: وزارت کشاورزی - معاونت طرح و برنامه - اداره کل آمار و اطلاعات هزینه تولید

محصولات کشاورزی.

میانگین زمان مصرف شده عملیات مختلف کشت غیرماشینی یک هکتار از زمینهای شالی

واحد: نفر روز کار

نام عملیات	شخم	دیسک	کرت بندی	ماله کشی	نهر کشی	تهیه خزه و نشاء	بهره شالی	کوبش کوبش	کوبش کوبش	آبیاری	نکشی	سپاش	وجین	سرو	جمع آوری و خرمین	خرمن کوبش	کوبش کوبش	کوبش کوبش	نام
۱-۷/۸	۱۷/۸	۱/۷	۶/۸	۲/۳	۱/۶	۴/۶	۱۵/۵	۱/۵	۰/۸	۱۰/۲	-	۱/۶	۱۲/۵	۱۲/۴	۴/۶	۱۰/۲	۱/۶	۱/۶	غوب
۸۳/۸	۱۴	۲/۲	۵/۷	۲/۷	۱/۴	۴/۸	۱۲/۹	۱/۱	۱/۱	۹/۶	-	۱/۲	۱۱/۱	۱۲/۴	۵/۵	۵	۲/۱	۲/۱	دانه بلند بر محصول
۱۱۰/۷	۸/۲	۲/۳	۹/۶	۲/۷	۲	۶/۲	۱۵/۱	۱/۹	۰/۸	۱۱/۴	-	۱/۴	۱۴/۲	۱۱/۷	۶/۲	۷/۴	۲/۶	۲/۶	دانه متوسط مرغوب
۸۱/۶	۲/۷	۲/۲	۶/۲	۲/۴	۲/۲	۲/۶	۱۵/۲	۲/۱	۱/۱	۷/۹	-	۱/۱	۷/۹	۱۱/۸	۵/۴	۴/۲	۱/۴	۱/۴	دانه کوتاه

مأخذ: وزارت کشاورزی معاونت طرح و برنامه - اداره کلی آثار و اطلاعات - هزینه تولید معمولات کشاورزی

برصدتأءمین آب ازمنابع مختلف برای یک هکتارشالیکاریکشوردبرسال زراعی ۷۲-۷۳

واحد: برصد

رقم	قنات	چشمه	رودخانه	چاه عمیق	چاه نیمه عمیق	مختلط	سایر	جمع
دانه بلند مرغوب	۰/۲	۲/۱	۴۹/۵	۱۲/۱	۱۲/۶	۱۲/۹	۱۰/۶	۱۰۰
دانه بلند پرمحصول	۰/۶	۱/۶	۵۱/۸	۳/۶	۸/۴	۱۸/۸	۱۵/۲	۱۰۰
دانه متوسط مرغوب	-	۲/۸	۵۱/۱	۱/۹	۰/۳	۱۱/۵	۳۲/۴	۱۰۰
دانه کوتاه	۱/۸	۳/۲	۷۱/۳	۰/۲	۱/۹	۸/۵	۱۳/۱	۱۰۰

ماخذ: وزارت کشاورزی - معاونت طرح و برنامه - اداره کل آمار و اطلاعات - هزینه تولید

محصولات کشاورزی

بر اساس جدول فوق رودخانه هامهمترین منابع تأءمین کنند آب اراضی شالیکاری

هستند و پس از آن استفاده از آبهای منابع زیرزمینی.

وزارت کشاورزی
سازمان کشاورزی استان مازندران
پنجمین گردهمایی پیمانگان کشور
۲۷ - ۲۵ - دیماه ۲۳

نسبت سطح و تولید رقمهای سالی در شهرستان مازنی

واحد: درصد ۲-۷۳

رقم	نسبت سطح	نسبت تولید
دانه بلند مرغوب	۴۳/۱	۴۰/۴
دانه بلند پرمحصول	۱۹/۷	۲۸/۵
دانه متوسط مرغوب	۱۲/۸	۱۱/۴
دانه متوسط پرمحصول	۰/۲	۰/۲
دانه کوتاه	۱۲/۵	۱۰/۲
سایر	۲/۶	۲/۷
نامعلوم	۶	۵/۴
جمع	۱۰۰	۱۰۰

ماخذ: وزارت کشاورزی - معاونت طرح و برنامه ، اداره کل

آمار و اطلاعات

بر اساس جدول فوق ۶۶/۲ درصد از رقمهای کاشته شده شامل راندر کشور رقمهای محلی و

۳۳/۸ درصد از باقیمانده آنها را رقمهای اصلاح شده تشکیل می دهد. درصد فوق بعنوان

یکی از عوامل عمده بازدارنده در افزایش تولید از طریق افزایش عملکرد است.

مصرف نهاده ها ::

میزان مصرف نهاده ها به تفکیک رقم در یک هکتار در کشور سال زراعی
 سال زراعی ۷۳ - ۷۲ واحد کیلوگرم

شرح رقم	مقدار بذیر	سموم		کودشیمیائی		
		علف کش سایر سموم	سایر	فسفات	اوره	نیترات آلومینیم سایر
دراز بلند مرغوب	۹۰/۴	۲	۲۷/۲	۱۱۳/۶	۱۰۵/۲	۰/۲
دراز بلند پرمحصول	۷۹/۲	۲/۲	۳۲/۷	۱۵۹/۶	۱۹۸	۰/۶
دانه متوسط مرغوب	۱۱۱/۲	۲/۶	۱۸/۲	۸۵/۵	۱۱۳/۸	۰/۲
دانه کوتاه	۱۳۹/۴	۲/۲	۴/۱	۱۱۶/۲	۱۲۹/۱	-

ماخذ: وزارت کشاورزی - معاونت طرح و برنامه - اداره کل آمار و اطلاعات - هزینه تولید

محصولات کشا ورزی

با توجه به رقمهای کاشته شده میانگین میزان نهاده های مصرف شده در هکتار به شرح زیر

میباشد.

بر اساس جدول فوق میانگین مصرف بذر در کشور بیش از ۹۰ کیلوگرم در هکتار است و هنوز هم با
 میزان بذری که بوسیله دستگاها تحقیقاتی توصیه می کنند (۶۰ کیلوگرم) فاصله قابل ملاحظه ای

دارد. کمترین میزان بذر برای رقمهای پرمحصول و اصلاح شده و بیشترین میزان بذر نیز برای

رقمهای دانه کوتاه مصرف میشود.

در مورد کودشیمیائی بیشترین میزان مصرف کودشیمیائی را فسفات تشکیل میدهد که بیش از ۱۲۰

کیلوگرم در هکتار است و کودهای نیترات و پتاس کمترین میزان مصرف را دارا هستند.

هزینه تولید و درآمد:

- براساس هزینه زمین در جدول یاد شده اراضی که در آنها ارقام دانه بلند مرغوب

و دانه بلند پرمحصول کاشت می شود از مرغوب ترین زمینهای شالیکاری است.

- بیشترین سودخالص در هر هکتار مربوط به ارقام اصلاح شده دانه بلند پرمحصول

میباشد و این در حالی است که ارزش فروش هر کیلو از محصول آن در سرخمرن حدود

۶۸ درصد کمتر از ارزش فروش هر کیلو شالی دانه بلند مرغوب می باشد.

- براساس مطالعاتی که در مازندران بعمل آمده ارزش اقتصادی هر هکتار از اراضی

شالیکاری منطقه ۴۶۷۵۰۳۲ ریال و ارزش افزوده آن ۴۱۱۲۹۱۸ ریال می باشد

بنابراین کل ارزش اقتصادی ایجاد شده ناشی از فعالیتهای شالیکاری در کشور

حدود ۲۷۴۹ میلیارد ریال برآورد می گردد.

در رابطه با تغییرات نرخ انواع برنج براساس جدول پیوست که

تغییرات قیمت دو نوع برنج را در سال زراعی ۷۳-۷۴ مورد بررسی قرار میدهد.

افزایش قیمت عمده فروش آنها از بهمن ماه شروع و در خرداد ماه به اوج خود

رسیده است.

ماههای مه تا آذر که زمان فروش محصول کشت و ریزان شالی کار در بیا زار است

قیمتها ثابت و دارای کمترین میزان ارزش عمده فروشی بوده اند، بنابراین سود

عمده نصیب واسطه ها گردیده و بنظر میرسد که کشاورزان شالیکار بعنوان کارگران

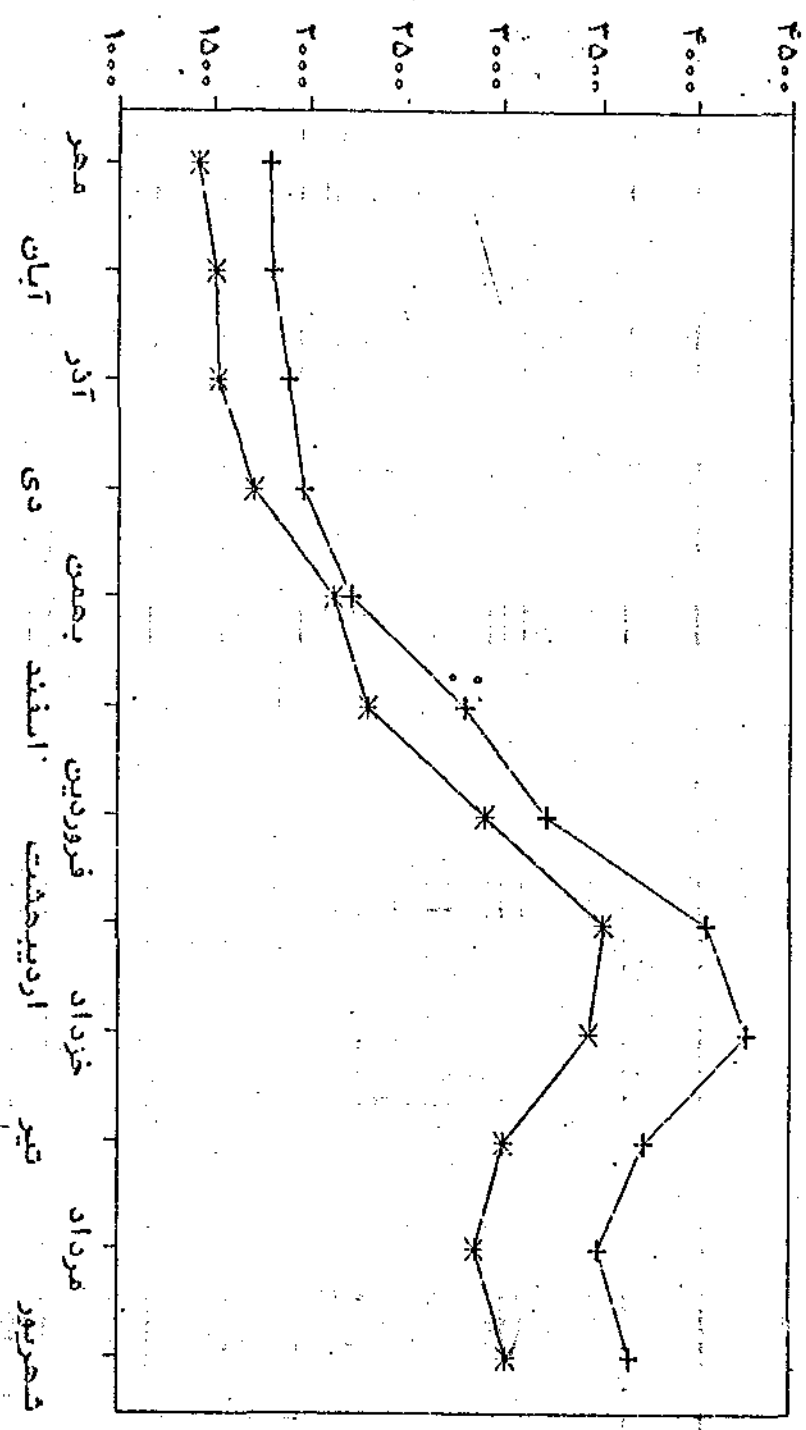
زراعی واسطه ها و بخش خدمات عمل کرده اند.

هزینه تولید و برآورد یک هکتار شالیکاری کشور در مراحل مختلف در سال زراعی ۱۳۷۲-۷۳ واحد ریال درصد

سود خالص مورد هر هکتار	سودیک	ارزش فروش هر کیلو	هزینه تولید یک کیلو	جمع سود	جمع هزینه	زمین				برداشت			داشت		کاشت		رقم
						سود	هزینه	سود	هزینه	سود	هزینه	سود	هزینه	سود	هزینه	سود	
۱۳۱۶۰۰۰	۳۳۳	۱۰۰	۷۶۷	۱۰۰	۳۵۴۲۰۰۰	۴۴/۷	۱۱۳۶۰۰۰	۱۵/۱	۲۸۴۰۰۰	۱۷	۴۲۱۰۰۰	۳۳/۲	۵۹۱۰۰۰	دانه بلند مرغوب			
۱۳۷۵۰۷۴	۳۳۷	۷۴۱	۵۰۴	۱۰۰	۲۵۷۷۰۰۰	۴۴/۴	۱۱۴۱۰۰۰	۱۷/۴	۴۵۱۰۰۰	۱۸/۲	۴۶۷۰۰۰	۲۰	۵۱۴۰۰۰	دانه بلند بیرمحصول			
۲۲۶۸۸۰	۶۴	۸۷۲	۸۰۹	۱۰۰	۲۴۰۰۰۰	۳۸	۹۱۲۰۰۰	۱۶/۴	۲۹۴۰۰۰	۱۷/۵	۴۱۹۰۰۰	۳۸/۱	۶۷۵۰۰۰	دانه متوسط مرغوب			
۴۲۲۸۰	۱۳۸	۶۶۵	۵۰۷	۱۰۰	۱۵۷۱۰۰۰	۳۳/۵	۵۳۸۰۰۰	۱۸/۴	۲۹۰۰۰۰	۱۷/۷	۳۷۸۰۰۰	۳۰/۲	۴۷۶۰۰۰	دانه کوتاه			

مأخذ: وزارت کشاورزی - معاونت طرح و برنامه - اداره کل آمار و اطلاعات - هزینه تولید محصولات کشاورزی

تغییرات نرخ انواع برنج (طارم و خزر)
استان مازندران طی سال زراعی (۷۳-۷۴)

—*— عمده دفروشی طارم
—+— عمده دفروشی خزر

ضایعات ::

میزان ضایعات از برداشت تا بزنج کوبی بر اساس جدول پیوست در استانهای عمده شالیکار کشور نشان داده شده است .

بر اساس جدول یاد شده به دلیل عدم استفاده از امکانات مناسب ماشینی

و یا عدم آگاهی و آموزش لازم شالیکار و کارخانه داران شالی کوبی و مجموعه دلایل

فنی و اقتصادی و اجتماعی دیگر در مراحل یاد شده ۱۳/۴ درصد از سرجمع تولید کشاورز

کسر و میتوان ضایعات از دسترس تولید و مصرف خارج میگردد .

- مراحل برداشت ، در و سپس جمع آوری ، بسته بندی و حمل به خرمن که همگنی

بندست و بوسیده انسان انجام میشود میتواند از دلایل عمده ضایعات باشند .

- نبود انبارداری مناسب در مرحله نگهداری و عدم آموزشهای لازم در مدیریت

انباری میتواند از دلایل ضایعات در این مرحله باشد .

- بیشترین میزان ضایعات در مرحله تبدیل صورت میگردد که ناشی از بیکارگیری

ماشینهای نامناسب برای خشک کردن و تبدیل در کارخانه های شالیکوبی است .

ضایعات نیروی انسانی و مدیریتی ، منابع و عوامل تولید و چگونگی بهره وری بهینه

از آنها از جمله مسائل و موضوعهای مهمی هستند که متأسفانه تاکنون کارهای مطالعاتی

و میدانی بر روی آنها انجام نشده است .

وزارت کشاورزی
سازمان کشاورزی استان مازندران
پنجمین گردهمایی پراچ کشور
۲۷ - ۲۵ - دیماه ۷۲

درصد ضایعات محصول برنج از برداشت تا برنج کوبی در هر یک از استانهای کشور در
سال زراعی ۷۱-۷۲

جمع ضایعات	برنج کوبی			ضایعات از برداشت تا برنج کوبی*				ضایعات استان منطقه
	ضایعات خرد شکنی غیر قابل مصرف	سبوس برنج	جمع سبوس و ضایعات	خرمنکوبی	انبارداری	حمل و نقل تا انبار	شت بردا	
۱۲/۶	۵/۱	۳۴	۳۹/۱	۱/۶	۲/۲	۰/۶	۳/۱	مازندران
۱۵/۲	۲/۷	۳۷/۲	۳۹/۹	۲/۹	۵/۳	۱/۶	۲/۷	گرگان و گنبد
۱۳/۲	۴/۴	۳۷/۸	۴۲/۲	۱/۹	۱/۹	۱/۵	۳/۴	گیلان
۱۴/۹	۴/۶	۳۶/۴	۴۱/۰	۳/۲	۲/۱	۱/۷	۳/۳	فارس
۱۹/۶	۵/۸	۳۴/۷	۴۰/۵	۳/۳	۳/۲	۲/۰۵	۵/۳	خوزستان
۱۳/۴	۴/۹	۳۵/۷	۴۰/۵	۲/۰	۲/۲	۱/۱	۳/۳	متوسط کل کشور

مأخذ: بررسی آماری انجام شده درباره ضایعات برنج: اداره کل آمار و اطلاعات

سال ۷۲

* ضایعات از برداشت تا برنج کوبی شامل ضایعاتی است که قبل از آمارگیری وجود دارد و

تولید پس از کسب این ضایعات آمارگیری و محاسبه میشود.

میانگین سن بهره برداران :

براساس مطالعات پراکنده بعمل آمده میانگین سن بهره برداران در بخش کشاورزی بین ۴۵ تا ۵۰ سال برآورد گردیده و در مطالعات استان مازندران نیز این میانگین برای کشاورزان شالیکار ۵۲ سال سن با متوسط سن ۳۲ سال تجربه بوده است ۱۲ درصد از شالیکاران یادشده دارای بیش از ۶۰ سال سن بوده و به سن بازنشستگی رسیده اند. در این پژوهش میزان ورودی جوانان کمتر از ۳۰ سال سن کمتر از میزان خروجی فعالان شالیکار (بیش از ۶۰ سال سن) بوده است. با این روند پیشتر می رسد که با پیر شدن روستاها و برومی باشیم. با ازکارافتادن جمعیت فعلی فعالان در بخش کشاورزی فرزندان که تجارب انسان را در بخش کشاورزی دارا بوده نخواهیم داشت و با توجه به سطح اندک بهره برداریها و عدم تجارب لازم به تدریج کشاورزی در منطقه تبدیل به شغل دوم خواهد شد همانگونه که در حال حاضر نیز ۷ درصد از بهره برداران یادشده دارای شغل اصلی غیر کشاورزی میباشند.